

DOSSIER: INTERNATIONALISERING

RONDETAFLGESPREK OVER INTERNATIONALISERING	P.21
SUBSIDIEPROGRAMMA'S INTERNATIONALE PROJECTEN	P.23
ZES 'GOOD PRACTICES'	P.25
GROOT, GROTER, GROOTST.....	P.28
STAP VOOR STAP EEN PROJECT OPZETTEN	P.29

De wereld wordt almaar kleiner. Figuurlijk dan. We zijn allemaal maar een paar klikken van elkaar verwijderd en reizen wordt steeds eenvoudiger. Waarom zouden scholen daar niet handig gebruik van maken? De sector Internationalisering van het GO! staat hen met raad en daad bij in ambities die verder gaan dan de grenzen van de Vlaamse Gemeenschap.

BIJ ONS AAN TAFEL:

Annemie Dewael, algemeen directeur agentschap EPOS. Elke Europese lidstaat heeft een nationaal agentschap dat de gelden beheert voor het Lifelong Learning-programma. Zij zijn het aanspreekpunt voor Erasmus, Comenius, Leonardo, Grundtvig en een aantal transversale programma's.
www.epos-vlaanderen.be

Koen De Pryck, coördinerend directeur CVO Antwerpen-Zuid. Met ruim 4500 cursisten is het CVO Antwerpen-Zuid een van de grotere. Ze proberen van onderwijs een Levenslang Lerenverhaal te maken, onder meer door internationalisering heel bewust te integreren in het beleid.
www.cvoantwerpen.be

Inés Verplancke, stafmedewerker vzw Ryckvelde. Deze vzw geeft vorming in de meest ruime zin van het woord over Europa en promoot internationalisering. Ze moedigen daarvoor scholen en organisaties uit de volwasseneneducatie aan om samen te werken, organiseren studiedagen en contactseminaries, assisteren om projecten op de rails te krijgen en blijven helpdesk.
www.ryckvelde.be

Wim Vansteenkiste, hoofd Communication, Dissemination and Publications bij Eurydice (EACEA). Eurydice is een Europees informatienetwerk dat in de eerste plaats beleidsmakers in onderwijs bedient, maar graag zijn kennis deelt met iedereen die interesse toont. Sommige publicaties zijn heel bruikbaar. Je vindt er een beschrijving van alle onderwijssystemen van 31 landen, vergelijkende studies over Europese onderwijsthema's, cijfergegevens, glossaries en ook een overzicht van alle schoolvakanties.
www.eurydice.org

Jens Vermeersch, sectorverantwoordelijke Internationalisering GO!. De sector ondersteunt en stimuleert scholen om aan internationale projecten mee te doen en doet ook aan internationaal projectmanagement via de gecentraliseerde middelen die Europa vrijmaakt voor grotere projecten.
www.g-o.be/internationalisering

“INTERNATIONALISERING IS EEN SOORT **ATTITUDE**”

Eens de kop eraf is, blijven scholen gewoonlijk vol enthousiasme internationale projecten bedenken. Maar het is vaak die eerste keer... Een twijfel die niet gegrond is, dat onthouden we uit dit rondetafelgesprek. Het loont om internationalisering vanzelf op te nemen in je school- of centrumbeleid.

Wat kan een school voor goeds verwachten van de internationalisering?

Inés: “Voor leerlingen is het absoluut een verrijking. Op heel veel vlakken: persoonlijkheidsontwikkeling, vaardigheden, inzichten... Bij projecten op het niveau van leerkrachten en directie is het een goed idee om ook in het buitenland op zoek te gaan naar expertise. Onderwijsvernieuwing krijgt een heel nieuwe dimensie.”

Annemie: “Lifelong Learning is het vervolg op Socrates II, dat liep van 2002 tot 2006 en beschreef heel letterlijk de doelstellingen. Voor leerlingen, studenten en cursisten waren dat onder meer: begrip opbrengen voor andere culturen, waarden en attitudes bijbrengen, talenkennis, loopbaanmogelijkheden en ondernemingszin verhogen. En

je meer wil, zijn samenwerkingsverbanden interessant. Omgekeerd kijken we ook wat er op Europees niveau beweegt om te zien of er niks tussen zit waar wij eigenlijk mee bezig zouden moeten zijn. Het is een handig managementinstrument.”

Moet het bij internationalisering voor leerlingen altijd gaan om fysieke uitwisselingen? Wat is jullie ervaring met nieuwe technologieën?

Inés: “Sociale netwerksites zijn zeker een manier geworden om de wereld te leren kennen. Elk contact met leeftijdgenoten in het buitenland kan een eyeopener betekenen. Maar ik blijf geloven dat niets een fysieke uitwisseling evenaart.”

Wim: “Ik ben een aantal jaar directeur van een secundaire school geweest, technisch

zijn. Op een week tijd zie je ze ontdooien.”

Is een week genoeg om een impact te hebben op de rest van je leven? Dat lijkt erg kort...

Wim: “Het is meer dan genoeg om een en ander in gang te zetten. Na die week zijn de sociale netwerksites ideaal om contacten te onderhouden. Veel leerlingen doen er alles aan om tijdens een volgende vakantie opnieuw af te spreken.”

THE USUAL SUSPECTS

Hebben jullie er zicht op of jullie telkens opnieuw dezelfde usual suspects tegenkomen of slagen jullie er ook in andere scholen te bereiken?

Annemie: “Het is een van onze doelstellingen om nieuwe scholen aan te spreken en dat lukt ook. Minstens een derde van de aanvragen komt van nieuwe scholen. Anderzijds zijn we erg blij met die usual suspects. Een school stapt voor twee jaar in een project, dat is een beleid waar je voor kiest en het is dan ook heel normaal dat je er daarna mee verder gaat.”

Koen: “Wat ons ook opvalt, is dat wij – als school met ervaring – soms willens nillens een coachende rol spelen. Scholen waar wij om een andere reden contact mee hebben, zien waar we mee bezig zijn, vinden het interessant en vragen om raad. Wij hebben nu samen met een ander CVO een project ingediend.”

Jens: “Het lijkt mij daarbij ook belangrijk dat scholen er op beleidsniveau over nadenken. Je mag het niet laten afhangen van één bevolgen leerkracht.”

Inés: “Ik ken directeurs die alleen in zee gaan met buitenlandse scholen waarvan ze weten dat de directie erachter staat. Dan weten ze dat het project schoolbreed gedragen wordt en dat verhoogt de kans op een succesvolle afloop.”

Ouders waren zenuwachtig omdat ze een week iemand uit Italië in huis zouden krijgen terwijl ze alleen maar Nederlands spraken.

voor de instellingen: netwerken, resultaten en goede praktijken verspreiden, imago en attractiviteit van de eigen organisatie verhogen, kwaliteit verbeteren.”

Koen: “Om te vermijden dat ideeën doelloos blijven rondobberen, werken wij zoveel mogelijk projectmatig. Daarbij bekijken we altijd ook meteen of we er geen Europese samenwerking rond kunnen opzetten en wel om verschillende redenen: zo’n samenwerking benadrukt het projectmatig karakter, het geeft initiatieven een extra dimensie, werkt als motivatie voor onze lesgevers, brengt een hoop good practice in de school en het zorgt gewoonlijk ook voor extra budgetten. Met je normale budget kom je rond om je normale werking te financieren. Als

en beroepsonderwijs. In het begin worstelden we met de budgettaire beperkingen van het Comeniusproject. Maar uiteindelijk ontstond er op school zo’n dynamiek dat we zelf mee gingen financieren. Als je met Ryanair naar Italië vliegt en daar een week in een gastgezin verblijft, hoeft dat echt niet veel te kosten. Terwijl de impact daarvan onschatbaar is, voor leerlingen én ouders. Ouders waren zenuwachtig omdat ze een week iemand uit Italië in huis zouden krijgen terwijl ze alleen maar Nederlands spraken. Ook die ervaring is goud waard.”

Jens: “Dat is ook de feedback die wij krijgen van TSO-scholen die Leonardostages organiseren. Er zitten leerlingen tussen die nog nooit een weekend van huis weg geweest

STEL DAT...

Zit internationalisering genoeg in de opleiding voor leerkrachten en directeurs?

Koen: “In onze directeursopleiding is dat geen hot item, nee. Wat ik vooral merk, is een behoefte aan projectmanagement. Mensen willen niet alleen weten wat kan, maar ook hoe het kan. Hoe doe je dat, een project opzetten? Bijna iedereen in de directie is doorgestroomd vanuit het leraarsambt, dat zijn zelden mensen die vanuit hun achtergrond iets van management kennen.”

Denk je dan aan een projectmanager op het niveau van de scholengroepen?

Koen: “Dat zou ideaal zijn, ja. Dat niveau staat dicht bij de scholen en ze kunnen ook heel makkelijk Jens bereiken voor meer informatie. Die projectcoördinator hoeft zich zelfs niet alleen over Europese projecten te buigen. Het is iemand die weet hoe je een aanvraag fundeert, een project ondersteunt, budgetten nakijkt...”

Is het papierwerk een grote drempel?

Inès: “Voor veel scholen wel. Maar andere drempels lijken me groter: het vraagt extra energie om zo’n project georganiseerd te krijgen, het kan afgekeurd worden en dan lijkt het alsof je op je bek gaat... Ik hoor bij veel scholen dat ze graag extra BBT-uren zouden krijgen om de internationale dimensie op school te versterken. Daarnaast zijn er vervangingen die geregeld moeten worden tijdens projectmeetings of contactseminaries. Gelukkig vangt het systeem van de korte vervangingen veel op.”

Contactseminaries?

Annemie: “Dat is een techniek die alle Europese agentschappen hanteren. Wij organiseren een seminarie van een paar dagen rond een bepaald thema en nodigen geïnteresseerden uit binnen- en buitenland uit.”

Inès: “Contactseminaries zijn heel belangrijk voor mensen die willen starten. Zij zitten met een hoop vragen en weten niet zo goed hoe bijvoorbeeld eTwinning werkt om partners te vinden. Wij brengen een groep leerkrachten uit heel Europa samen en geven heel laagdrempelig de informatie die ze nodig hebben. Ze krijgen er zelfs de kans om een project uit te schrijven waar wij feedback op geven. Echt iets voor nieuwkomers.”

Koen: “Maar niet alleen! Ik blijf het belangrijk vinden, vooral omdat je daar mensen bij mekaar hebt die echt in dat thema geïnteresseerd zijn. Je leert ze kennen en kunt meten inschatten of het klikt.”

ZOWEL CHINA ALS DE FRANSTALIGE GEMEENSCHAP

Wat kunnen we in de toekomst nog van internationalisering verwachten?

Wim: “Het is simpel. Als je in Europa een vrije markt maakt, vrij verkeer van personen en goederen, kun je geen onderwijs-systemen hebben die niet op een of andere manier compatibel zijn. Bovendien leven we in een kennisgerichte maatschappij met een ouder wordende bevolking. Daar hoort de ongelooflijke uitdaging van levenslang leren bij. Ik denk niet dat we al helemaal beseffen wat dat betekent. Universiteiten

zijn er stilaan klaar voor, andere niveaus zijn complexer. Denk bijvoorbeeld maar aan de invoering van creditpunten voor het beroepsonderwijs. Je valideert zowel formeel als niet-formeel leren, er zijn verschillende wegen naar dezelfde kwalificatie. We gaan een veel dynamischer onderwijsbeeld tegemoet.”

Annemie: “Europa heeft geen echte bevoegdheid voor onderwijs, maar kan toch een aantal zaken in gang zetten die voor evoluties zorgen in alle lidstaten. Als je naar de doelstellingen kijkt in de nieuwe call van Lifelong Learning, dan zul je er ook een hoop terugvinden in de beleidsnota van onze minister van Onderwijs, maar net zo goed in die van andere lidstaten. Denk aan gelijke onderwijskansen, aan sleutelvaardigheden...”

Mogen we ook buiten de grenzen van Europa kijken?

Koen: “Voor een aantal specifieke onderwerpen moet dat, ja. Ik ben net met tien docenten een week naar Canada geweest voor een internationaal congres over e-learning. Gewoon omdat dat nergens anders zo goed kon.”

Inès: “Ik kreeg vandaag nog een mailtje van een kleuterschool die wou uitwisselen met een Chinese school. Internationalisering is een soort attitude en die beperkt zich niet tot de grenzen van Europa. Het probleem is natuurlijk dat daar nog geen financiering voor is voorzien. Maar ik vind het ook belangrijk dat je het niet altijd te ver moet gaan zoeken, zeker niet voor leerlingenprojecten. Kijk al maar eens gewoon naar de Franstalige gemeenschap in eigen land, kan ook enorm verrijkend zijn.”

Alles bij mekaar: zijn onze scholen goed bezig?

Annemie: “Wij slagen erin om de budgetten die wij krijgen te verdelen over goede projecten, ja. Het systeem is: je dient je project in en dan is het afwachten.”

Koen: “Maar er is nog een dimensie aan die vraag: ik merk dat Vlaamse partners in de verschillende projecten gewaardeerde partners zijn. Heeft misschien te maken met onze ligging, met het feit dat wij sowieso affiniteit hebben met uiteenlopende culturen...”

Annemie: “Wij zitten op de grens tussen noord en zuid. Wij kennen onze talen...”

Inès: “Daar kan ik het alleen maar volmondig mee eens zijn.”

SUBSIDIEPROGRAMMA'S INTERNATIONALE PROJECTEN

Vaak krijgen internationale projecten het daglicht nooit te zien, omdat leerkrachten of directieleden zich vragen stellen bij het prijskaartje. Er bestaan echter een aantal subsidieprogramma's die de kosten van je project kunnen helpen dragen. Het volgende overzicht is niet exhaustief, maar stelt een aantal van de belangrijkste programma's kort voor.

LEERLINGGEORIËNTEERD

Prins Filipfonds: uitwisselingen voor leerlingen

Het Prins Filipfonds wil scholen ertoe aanzetten om de taalgrens in eigen land te stappen. Leerlingen uit twee participerende scholen werken rond één gemeenschappelijk thema samen, met een gezamenlijk eindproduct als doel. Climax van het project is de uitwisseling van de klassen.

Meer info: www.prins-filipfonds.org

eTwinning

Een eTwinning-project is een samenwerking tussen minstens twee Europese scholen waarbij informatie en ervaringen rond een gemeenschappelijk thema worden uitgewisseld via weblogs, Skype, e-mail, PowerPoint-presentaties, Facebook.

Meer info: www.etwinning.be

Internationale uitwisselingsprojecten van de Provincie West-Vlaanderen

De Provincie West-Vlaanderen biedt aan alle scholen subsidies aan wanneer zij beslissen om een educatieve samenwerking aan te gaan met een school uit een van de prioritaire regio's Henegouwen, Nord-Pas de Calais, Zeeland, Suffolk, Kent en West-Falen-Lippe. Er zijn geen voorwaarden vastgelegd in verband met de aard van het project (e-mail, uitwisseling van leerlingen, stages, ...).

Meer info: www.west-vlaanderen.be

Voorbeelden: westenwind.ryckvelde.be

GROS (GrensOverschrijdende Samenwerking)– Buurlandenbeleid

Via 'GROS' en 'Euroklassen' kunnen Vlaamse secundaire scholen in een gemeenschappelijk onderwijsproject samenwerken. Binnen het GROS-programma gebeurt dat tussen een school uit de buurlanden van België: Nederland, Luxemburg, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Via Euroklassen wordt er samengewerkt met een partnerklas uit een andere EU-lidstaat, Noorwegen, IJsland, Liechtenstein of Turkije. Klasgroepen werken een jaar lang samen met een (wederkerige) uitwisseling als hoogtepunt.

Meer info op www.ondvlaanderen.be/internationaal/

Internationale uitwisselingsprojecten van de Vlaamse Gemeenschapscommissie van Brussel

De Vlaamse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wil het contact bevorderen tussen jongeren uit verschillende landen aan de hand van projecten met een sociaal-cultureel en/of educatief karakter, die tevens aansluiten bij de lessen, de eindtermen en ontwikkelingsdoelen op de Nederlandstalige scholen in Brussel.

Meer info: www.vgc.be/onderwijs/subsidies

Leonardo da Vinci

Binnen het Leonardo da Vinci-programma kunnen leerlingen van het technisch secundair onderwijs, het beroepssecundair onderwijs, het deeltijds beroepssecundair onderwijs, de leertijd (SYNTRA) en de beroepsopleidingen van het kunstsecundair onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs stage lopen in een ander Europees land. De stages worden door de school ingekaderd in een breder project.

Meer info: www.epos-vlaanderen.be

Grundtvig leerpartnerschappen

In Grundtvig leerpartnerschappen werken een aantal centra voor volwassenenonderwijs uit minstens drie Europese landen samen in een project. De lerende volwassenen nemen actief deel aan het project door hun ervaringen en kennis uit te wisselen.

Meer info: www.epos-vlaanderen.be

Comenius multilaterale/bilaterale schoolprojecten

Twee scholen (bilateraal) of scholen uit ten minste drie landen werken samen rond een zelfgekozen thema (bv. cultureel erfgoed, bestrijding van racisme). De leerlingen wisselen materialen of ervaringen uit. Bij een bilateraal project ontmoeten de leerlingen elkaar één keer in elk land gedurende telkens minstens tien dagen. Bij multilaterale projecten daarentegen hebben de leerlingen internationale contacten zonder de klas te verlaten. De leerkrachten en de directie ontmoeten elkaar geregeld.

Meer info: www.epos-vlaanderen.be

Voorbeelden: www.comeniusvlaanderen.be

LEERKRACHT- EN DIRECTIEGEORIËNTEERD

Comenius / Grundtvig nascholing

Wil je graag je kennis verruimen in een internationale context? Dat kan dankzij de Comenius en Grundtvig nascholingscursussen in een van de EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland, Liechtenstein of Turkije. Neem een kijkje in de databank en ontdek het ruime aanbod: <https://webgate.ec.europa.eu/llp/istcoursedatabase/search.cfm> Je kan echter ook op eigen houtje een cursus opsporen. De enige drie voorwaarden om een beurs te ontvangen zijn: de cursus moet internationaal samengesteld zijn, een meerwaarde hebben voor de deelnemer en minimum één week duren.

Comenius assistentschap

Vlaamse scholen kunnen een buitenlandse assistent ontvangen die diverse taken op zich kan nemen (taalonderwijs, helpen bij projectwerking, uitstappen begeleiden). Een ervaren leerkracht wordt aangewezen om de assistent te begeleiden. Omgekeerd krijgen Vlaamse leraren in spe de kans om in een school van een van de EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland, Liechtenstein of Turkije ervaring op te doen met als doel een vreemde taal te leren, het onderwijs in andere Europese landen te leren kennen en de didactische vaardigheden uit te breiden.

Meer info: comeniusassistent.ryckvelde.be, www.epos-vlaanderen.be, ec.europa.eu/education/programma/llp/comenius/actions_en.html

Studiebezoeken

Leerkrachten of directieleden die geïnteresseerd zijn in een bepaald aspect van het onderwijssysteem (bijvoorbeeld leerzorg) in een van de landen van EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland, Liechtenstein of Turkije, kunnen een beurs aanvragen om er een school te bezoeken en observeren. Het is ook mogelijk om eens een tijdje mee te draaien in een partnerschool of om stage te lopen in een organisatie of bedrijf. Meer info: ec.europa.eu/education/programmes/llp/guide/fiches/comenius2_en.html

Prins Filipsfonds: uitwisselingen voor leerkrachten en directeurs

Leerkrachten kunnen in hun moedertaal lesgeven in een van de andere Belgische Gemeenschappen. Met de andere leerkrachten van de school spreken zij de taal van de ontvangende school. Tegelijkertijd neemt de leerkracht uit de partnerschool zijn of haar taak over. Meer info: www.prins-filipsfonds.org

6 'GOOD PRACTICES'

Leerlingen zijn ook extra aandachtig tijdens de lessen

KTA MOL organiseert al vier jaar een vierdaagse samen met leerlingen van over de taalgrens. Dat lukt dankzij het Prins Filipsfonds.

LERARES FRANS CHRISTINE VEYS: “Wij zochten iets voor onze leerlingen Kantoor van de laatste drie jaren. De leerlingen TSO gingen om de twee jaar naar Schotland, voor hen was er geen reis. Toen ontdekten we een oproep van het Institut Technique van Morlanwelz op de GO! website. Ze dachten aan een uitwisseling. Samen met mijn collega Marina Luyten – zij geeft Verkoop en Informatica – en twee leraressen Nederlands-Engels uit de Waalse school, begeleiden we sinds vier jaar een dertigtal leerlingen tijdens een vierdaagse. We hebben twee jaar gelogeed in een jeugdherberg in Namen en een keer in Kortrijk. Het Prins Filipsfonds maakt die trip draaglijk voor onze leerlingen, maar verplicht ons ook om minstens één dag in

Vlaanderen en één dag in Wallonië te zijn. Vanuit Namen hebben we een uitstap naar Antwerpen gemaakt, vanuit Kortrijk naar Mons. In Antwerpen hadden onze leerlingen een wandelroute uitgestippeld. Vaak beleven ze al een hoop plezier aan de voorbereiding alleen. En voor leerkrachten is het ook leuk: we kunnen onze lessen rond een thema opbouwen. Ik merk dat leerlingen extra aandachtig zijn tijdens de lessen Frans. In de lessen Informatica zoeken ze contact, sturen ze mails, houden ze chatsessies met Morlanwelz en maken ze een presentatie. Tijdens Aardrijkskunde bereiden ze de uitstap voor. De geschiedenislessen hadden vorig jaar extra aandacht voor Kortrijk en leper in de Eerste Wereldoorlog... Natuurlijk is de reis zelf de kers op de taart. Dat zijn belevenissen die hen bijblijven. Ze lopen rond met het digitaal fotoestel in de aanslag, materiaal dat we nadien graag verwerken tot een montage. Zoiets werkt. En het is extra fijn als je achteraf hoort dat ze allemaal nog eens afspreken om te shoppen of een pizza te gaan eten.”

Ze vinden het geweldig dat hun werk bekeken wordt in Engeland

SBSO De Varens in Brugge rondt dit schooljaar het Comeniusproject 'How we fit together' af.

PEDAGOGISCH COÖRDINATOR NINA VAN ZANDWEGHE: “In het buitengewoon onderwijs zijn de normen voor Comeniusprojecten lichtjes anders en het aantal geïnteresseerde scholen ligt er nog niet erg hoog. Wij werken samen met een school uit Engeland, een uit Polen, Hongarije en nog een Vlaamse school. Ik wisselde al veel uit met Nederlandse scholen en dat maakte ons nieuwsgierig naar de rest van Europa: hoe zit het in de andere landen met buitengewoon onderwijs? Helemaal anders dan in ons land, zo bleek. Nochtans bereiden we onze leerlingen allemaal voor op ION: inclusief onderwijs. Leerkrachten hebben drie reizen gemaakt zonder leerlingen. Dat gaf hen tegelijk de tijd om nieuwe culturen te ontdekken. Een vierde bezoek – in België – is met leerlingen, drie

of vier per school. We krijgen het jammer genoeg niet voor een grotere groep georganiseerd, ze hebben speciale noden. Omdat ons buitengewoon onderwijs in vergelijking met andere landen opvallend op de praktijk is gericht, zullen we de leerlingen een halve dag laten meewerken in de bouw, houtbewerking, de grootkeuken... Ze zullen zien dat ze daar perfect hun draai kunnen vinden. Die halve dag wordt de pluim op twee jaar werk. Ze hebben contact gezocht via de computer, maakten dvd's over zichzelf en de omgeving, een reuzengrote puzzel en een scratchbook. Voor hen is het vooral een uitdaging om Engels te spreken. Dat zit normaal niet in ons lessenpakket. Ze vinden het een geweldig idee dat hun werk in Engeland bekeken wordt en krijgen al eens een complimentje van een Poolse leerkracht. Voor ons lost dit project de verwachtingen zeker in en we willen het ook absoluut voortzetten. We zijn er met een jong, dolenthousiast team aan begonnen. Al na de eerste meeting voelden we dat dit onmogelijk verkeerd kon lopen.”

De vijf laureaten mochten mee op reis

In Basisschool Veltwijck in Ekeren gaan de kinderen gezonder leven door te leren hoe ze dat in Duitsland, Italië, Spanje en Litouwen doen.

DIRECTEUR UWE ROCHUS: “We zijn met ‘Fit as a Fiddle’ gestart omdat we vonden dat onze school toe was aan een project met internationale allure. Fit as a Fiddle kan je vrij vertalen als kipleker. Samen met vier buitenlandse scholen werken we rond gezondheid en wel in de ruimste zin van het woord: fysieke, maar ook mentale gezondheid. Hoe sporten ze in Duitsland of Spanje? Hoe eten ze in Italië? Wat doen kinderen in Litouwen als ze zich willen ontspannen? Ze leren van elkaar. Het project loopt sinds begin dit schooljaar. De communicatie verloopt via eTwinning. We houden regelmatig chatsessies en alle mogelijke informatie over het project wordt daarop geplaatst. Ondertussen hebben we ook al een eerste reis achter de rug: naar Ebersdorf bei Coburg. Omdat we een logo voor het project nodig hadden, schreef elke school een ontwerpwedstrijd voor de leerlingen uit. De vijf laureaten van alle scholen mochten de eerste reis meemaken. Daar hebben we een soort Eurosongfestivalachtige puntentoekenning gehouden om de winnaar te bepalen. Onze uitstap duurde een volledige week, eigenlijk net iets te lang, omdat het net voor de herfstvakantie viel. Maar de leerlingen hebben er net als wij een

unieke ervaring van gemaakt. Ze zijn gaan schaatsen, hebben gevliegerd, gezwommen in het schoolzwembad en een les Engels bijgewoond. Een project als dit is absoluut de moeite waard. Je moet er alleen rekening mee houden dat je – zoals dat altijd gaat – voor- en tegenstanders hebt. Je moet zo’n project als team de kans geven om te groeien.”

Afhankelijk van hun karakter en interesses krijgen ze een plaatsje in een hotel of clubhotel

Het zevende specialisatiejaar Toerisme en Recreatie van de Hotelschool Hasselt sluit zijn opleiding af met een hele mooie reis: een Leonardo da Vinci-stage in de Balearen.

COÖRDINATOR INGRID SWINNEN: “Het specialisatiejaar Toerisme en Recreatie is een opleiding die opgebouwd is rond drie modules waarvan de laatste gericht is op animatie. Ik was zelf enkele jaren geleden betrokken bij het Leonardo da Vinci-project Animators Act Across Europe. Bedoeling was om een opleiding voor animatoren te creëren die in heel Europa gebruikt kon worden. Datzelfde project zorgt er nu al zeven jaar voor dat onze leerlingen een stage van zeven weken op de Balearen kunnen afronden. Op de bestemming werken we samen met de hotelketens Fiesta Hotels & Resorts en Iberostar. Onze leerlingen vliegen dit jaar naar Ibiza. Ze krijgen daar

eerst twee dagen intensieve opleiding: podiumtechnieken, omroepen in verschillende talen, gasten aanspreken... Meteen daarop volgt de stage. Afhankelijk van hun karakter en interesses krijgen ze een plaatsje in een hotel of clubhotel. Daar werken ze van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat mee in het animatieteam, zes dagen op zeven. Van ochtendgym tot de musical of quiz’s avonds. Het is hard werken, maar ze zitten op een mooi eiland met zicht op zee, palmbomen, een zonovergoten strand... Veel meer kan een 18- of 19-jarige zich moeilijk wensen. En ondertussen leren ze ontzettend veel. Je hebt daar op dat moment al internationale gasten: het is toerisme zoals je het je voorstelt. Ook belangrijk is dat onze leerlingen tijdens hun stage veel zelfstandiger worden. De resultaten zijn schitterend, vinden wij, de leerlingen én hun ouders. Als ze bij ons afstuderen, hebben jongeren iets in handen dat het hen makkelijk maakt om binnen de sector werk te vinden en ook te houden. Ze zijn er klaar voor.”

De ideale manier om de geest te verruimen

Klassieke talen zijn niet oubollig en duf. Het Comenius nascholingsproject CIRCE zette leerkracht Katrien Van Vaerenbergh van MS Halle op weg om dat ook aan haar leerlingen te bewijzen.

LEERKRACHT KATRIEN VAN VAERENBERGH: “Het was mijn bedoeling om meer te weten te komen over ICT en hoe ik dat kon toepassen in mijn lessen klassieke talen. Met Comenius kon ik tijdens de grote vakantie een weekje naar Rome. We hadden het daar over de elektronische leeromgeving, leerden beeldmateriaal bewerken met Photoshop, maakten filmpjes... en experimenteerden met de

toepassing ervan in onze cursussen, zowel in de gedrukte versie als online. Tussendoor waren er een paar uitstappen gepland, allemaal gelinkt aan Latijn en Grieks. Alles was direct bruikbaar in de lessen en de kennis komt extra van pas nu we op school GO! Smartschool uit de grond aan het stampen zijn. CIRCE wil vooral het stof van de klassieke talen weg blazen. Maar ik vond de trip vooral interessant om de geest te verruimen. Hoe zien ze dit in het buitenland? Ik heb er een paar leuke contacten aan overgehouden. We blijven mails sturen, vragen elkaar om raad op het platform van CIRCE en op aanraden van iemand die ik daar ontmoette, vertrek ik volgende week opnieuw op Comenius, deze keer naar Engeland. Zo'n reis is een absolute aanrader: je hebt iets aan de inhoud en komt tegelijk terecht in een aangename, internationale sfeer.”

Dit brengt een fantastische dynamiek teweeg op school

UNEC (Uniting Europe Through Cultures – with malice toward none) is een cursus voor iedereen die lessen of opleidingen geeft. CVO Deurne hielp via Grundtvig mee aan de ontwikkeling.

ROMANISTE HILDE VAN EYKEN: “We werkten daarvoor samen met vijf Europese partners. De cursus is er niet alleen voor CVO-leerkrachten, maar voor iedereen die opleidingen geeft. Bij ons groeide het idee door onze grote NT2-afdeling – Nederlands voor anderstaligen. We wilden daar een internationaal project rond en een contactseminarie over actief burgerschap leek ons een interessante eerste stap. Daar zijn we in een groepje terechtgekomen dat op dit project is gaan broeden. We hadden onze titel, ons idee, de doelstellingen en toen begon het echte werk. Soms is het al moeilijk genoeg om binnen je eigen organisatie iedereen op dezelfde lijn te krijgen, nu moest dat met andere nationaliteiten en culturen. Maar eigenlijk is dat heel vlot gegaan. Uiteindelijk hebben we het programma twee keer getest, waaronder een keer in Antwerpen. Aan de hand van de feedback daarop konden we de vijfdaagse cursus in een definitieve vorm gieten. Sindsdien vragen lesgevers uit heel Europa er een beurs voor aan. Je moet de opleiding wel in het buitenland gaan volgen, dat past in het idee van Grundtvig: mensen laten reizen, laten ontdekken hoe in andere landen over onderwijs gedacht wordt... Voor mezelf is dit hele verhaal absoluut een verrijking geweest. Al

was het maar omdat ik plots in het Engels voor een internationale groep mijn verhaal moest brengen. Maar het heeft ook effect op de school, op de naambekendheid, het imago en het brengt ook een fantastische dynamiek teweeg. Collega's werken eens op een andere manier samen en het zet ook nieuwe projecten in gang. We hebben er ondertussen ook waarbij de cursisten betrokken worden.” Meer weten? www.unec.eu.com

Europa maakt ook middelen vrij voor grotere projecten. Die worden niet gecoördineerd door de nationale agentschappen. De sector Internationalisering van het GO! was de afgelopen jaren betrokken bij vier van die projecten.

GROOT, GROTER, GROOTST

LERARENHULP BIJ COMPUTERWERK

TACCLE staat voor Teachers' Aid on Creating Content for Learning Environments. ICT is niet meer weg te denken, het wordt op alle onderwijsniveaus aangewend. Daarom is het belangrijk dat leerkrachten weten hoe ze kwalitatieve leerinhouden kunnen aan-

maken om die nadien ook juist te gebruiken. Het TACCLE-project wil leerkrachten zelf laten ontdekken hoe ze lesmateriaal ontwikkelen, hoe ze een leerpad uitwerken, hoe ze hun leerlingen ermee laten omgaan en hoe ze hun materialen met collega's kunnen delen. De Europese Unie steunt TACCLE in het kader van het Levenslang Leren-programma. Samen met zes partners uit Italië, Oostenrijk, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland wil het GO! aan de hand van een stap-voor-stap-handboek een innovatiecultuur in scholen in de hand werken. Het pro-

ject traint leerkrachten die praktische ervaring nodig hebben en biedt informatie aan leerkrachten die gewoon meer willen weten over e-learning. TACCLE voorziet verder in een op de praktijk gerichte nascholingscursus waar je vaardigheden verfijnt die direct toepasbaar zijn in de klas en bij het ontwikkelen van materiaal.

Meer info: www.tacCLE.eu

(je kan er het elektronische handboek gratis downloaden) of bij Jens Vermeersch (sector internationalisering): 02 790 95 98, jens.vermeersch@g-o.be

WE SPELEN EEN SPEL VANAVOND

Samen met coördinator CVO Antwerpen-Zuid is het GO! partner in het multilaterale Grundtvigproject SEE A Game: Stimulate European Entrepreneurial Attitudes Game. Acht Europese onderwijsinstellingen uit België, Duitsland, Italië, Letland, Noorwegen en Zwitserland engageren zich om ondernemingszin op een leuke en uitdagende manier te bevorderen. Zij weten hoe belangrijk een juiste attitude is voor wie snel wil inspelen op sociale en economische ontwikkelingen. En ja hoor, dat kun je al spelend leren: bordspelen helpen studenten om de waarde van concurreren en

samenwerken te ontdekken. Mensen die entrepreneursambities koesteren kunnen zich ermee amuseren, maar net zo goed risicogroepen zoals werkzoekenden en migranten die zich beter en sneller willen integreren.

In een eerste fase identificeerde SEE A Game sleutelcompetenties voor ondernemerschap in een Europese context. Dit onderzoek vormde de basis voor het concept. Bij het spel horen een didactische handleiding in het Engels, Nederlands, Frans, Lets, Duits, Noors en Italiaans en een Grundtvig-3-cursus voor trainers die het spel willen

gebruiken in hun cursussen.

SEE A Game focust niet op specifieke vak-kennis, maar op de attitudes die een ondernemer nodig heeft. Kennis en informatie volstaan niet om professioneel, sociaal en persoonlijk succesvol te zijn. Vaak maakt de juiste houding het verschil. De lokale versies zijn aangepast aan de plaatselijke context.

Meer info: www.seeagame.eu of bij project-coördinator Koen De Pryck: 03 821 06 50, kdepryck@cvoantwerpen.be

ERFGOED BRENGT VERNIEUWING

Erfgoed staat de jongste tijd opvallend in de kijker en onze scholen spelen daarop in. Maar er is meer: erfgoed leent zich er ook uitstekend toe om nieuwe pedagogische tendensen toe te passen. Denken we maar aan vakoverschrijdend werken en projectwerk. Over heel Europa zijn al heel wat boeiende

aanzetten gegeven, maar een overkoepelend project – met een vernieuwend opleidingspakket, dito materiaal en goede praktijkvoorbeelden – ontbrak nog. HEREDUC, Heritage Education, wil die leemte vullen. Het project is gesubsidieerd in de Comenius 2.1-actie binnen het Socratesprogramma. De belangrijkste wapenfeiten zijn een handboek voor leerkrachten en de website www.hereduc.net. Op de site vind je onder meer een database met Europese praktijkvoor-

beelden, een reeks nationale en internationale links voor erfgoededucatie en ook een digitale versie van het handboek. Beide instrumenten worden gebruikt om zowel nationale nascholingscursussen als een Comenius 2.2 nascholingscursus te organiseren. De volgende internationale HEREDUCcursus is gepland van 3 tot 9 mei 2010 in St-Jean d'Angély (Frankrijk).

Meer info bij de sector Internationalisering van het GO! en op www.hereduc.net

HOE MAAK JE KLASSIEK WAT HIPPER?

CIRCE, A Classics & ICT Resource Course for Europe, onderzoekt hoe computertechnologie het onderwijs in klassieke talen en cultuur kan verrijken in het Europa van vandaag. Het project kreeg vorm dankzij leerkrachten

klassieke talen uit België, Denemarken, Frankrijk, Griekenland, Italië en het Verenigd Koninkrijk. Hun doel: leerkrachten klassieke talen helpen door goede praktijkvoorbeelden van ICT op te sporen. Ze ontwikkelden de volgende materialen:

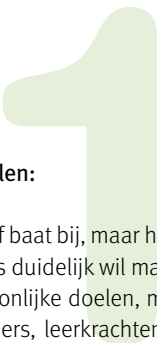
- een website met lesplannen en andere informatie die nuttig kan zijn in de lessen: www.circe.be
- een jaarlijkse vijfdaagse Europese cursus voor leerkrachten klassieke talen en cultuur.
- een handboek, zowel elektronisch als

gedrukt, met theorie, praktische tips en een aantal casestudies die bewijzen hoe sommige boeiende projecten in klassieke vorming vandaag gebruikmaken van informatie- en communicatietechnologie. Zo slagen de leerkrachten in hun opdracht: klassieke talen levendig houden in het Europa van de toekomst. Als je het boek wil downloaden (pdf-document) via www.circe.be, moet je je alleen even registreren. De gedrukte versie kun je opvragen bij Jens Vermeersch (02 790 95 98, jens.vermeersch@g-o.be)

STAP VOOR STAP

Er komt heel wat kijken bij een (taal)grensoverschrijdend project. Dit stappenplan geeft je een idee van wat je moet doorlopen wanneer je op jouw school een succesvol internationaal project op touw wil zetten.

DE VOORBEREIDING

Begin met een paar essentiële vragen te stellen:

Wat wil ik bereiken met dit project?

Denk na over je doelstellingen. Daar heb je zelf baat bij, maar het is ook handig als je straks bij collega's en ouders duidelijk wil maken wat je van plan bent. Reflecteer over je persoonlijke doelen, maar ook over die van de school, de directie, ouders, leerkrachten en vooral ook van de leerlingen.

Terwijl je beschrijft wat je wil bereiken, probeer je het SMART-principe voor ogen te houden: zijn mijn doelstellingen specifiek? Meetbaar? Aanvaardbaar? Realistisch? En tijdsgebonden? Als dat vijf keer een 'ja' is, kunnen je doelstellingen in een later stadium handig van pas komen als je gaat evalueren en bijsturen.

Welk soort project heb ik in gedachten?

Terwijl je je doelstellingen opstelt, zal duidelijk worden welk soort project het meest geschikt is voor jouw school. Er zijn mogelijkheden met hopen, je kunt zelfs zonder subsidies aan de slag.

Leerlingen kunnen onder andere samenwerken zonder de klas te verlaten, door elkaar effectief te ontmoeten, met een Vlaams-Marrookkaans twinningsprogramma, door op school kennis te maken met een Comenius-assistent... Leerkrachten kunnen zich dan weer bijscholen of bijvoorbeeld ervaring opdoen in het buitenland door een studiebezoek af te leggen.

Met wie ga ik in zee?

Je moet niet enkel op zoek naar partners in het buitenland, ook op je eigen school moet je een ruim draagvlak vinden voor een internationaal project. Ideaal is een kern met leerkrachten die van alles op de hoogte zijn, terwijl je weet dat je een beroep kunt doen op een hoop helpende handen. Streef er liefst naar om alle leerlingen van een klas of leeftijdsgroep bij een project te betrekken. En vergewis je ervan dat je kunt rekenen op de steun van de directie, van ouders en eventueel van de gemeente.

Je hebt tal van opties om een buitenlandse partner te vinden. Je kunt deelnemen aan contactseminaries of aan bijscholingssessies in Vlaanderen of het buitenland, soms heeft de gemeente waardevolle contacten, maar de allermakkelijkste weg is ook hier het internet:

www.etwinning.net
www.prins-filipfonds.org
www.iearn.org
www.europeesplatform.nl
www.globalgateway.org.uk
partbase.eupro.se/frameuk.htm
www.epos-vlaanderen.be (contactseminaries)

Vertel zo duidelijk mogelijk wat je wil, wie je bent, welk soort partnerschap je zoekt, met welke doelgroep je werkt... Dan weet je meteen of je op dezelfde golflengte zit. Wil je iets meer begeleiding, dan kan je terecht bij Centrum Ryckvelde (Ryckvelde 6, 8340 Damme, 050 35 27 20, www.ryckvelde.be, info@ryckvelde.be) of de Landcommanderij Alden Biesen (Kasteelstraat 6, 3740 Bilsen, 089 51 93 55, www.alden-biesen.be, guy.tilkin@alden-biesen.be).

Welke elementen neem ik op in mijn projectplan?

Het loont om op voorhand een en ander op papier te zetten. Zo wordt het voor jezelf, je partner(s) en je collega's duidelijk waaraan jullie precies beginnen.

- **Timing:** wanneer begint het project en wanneer loopt het af?
- **Budgetraming:** hoeveel zal het project kosten en wat zullen de inkomsten zijn? Voor je deze begroting opstelt, spreek je het best met je partner(s) af wie wat betaalt.
- **Centraal thema:** dit is de kapstok waaraan alle activiteiten in het kader van je project opgehangen zullen worden. Vat het thema nauwgezet samen, in samenspraak met de partner(s) en eventueel de leerlingen.
- **Actieve en creatieve werkvormen:** hanteer een zo breed mogelijke waaier aan werkvormen. De verpakking moet uitnodigen tot meer.
- **Eindproduct:** werk met alle leerlingen van alle landen aan een gezamenlijk eindproduct dat aansluit bij het centrale projectthema. Een website, een magazine, een cd...

Is het nuttig om een voorbereidend bezoek te plannen?

Tijdens zo'n bezoek maak je kennis met de directie, leerkrachten, leerlingen en ouders. Je leert de gezichten achter de e-mailadressen kennen en kunt de schoolcultuur opsnuiven. Sommige subsidieprogramma's voorzien hier middelen voor.

HET PROJECT

Tijd voor actie! Of toch bijna... Als je via een subsidieprogramma wil werken, zul je samen met je partner(s) een aanvraagdossier moeten indienen. Eens dat achter de rug is, geldt het principe van 'actie-reactie': om een grensoverschrijdend project te laten swingen, moet alles wat je aan de partnerscholen bezorgt een uitdaging inhouden om te antwoorden. Zo kan het project niet uitlopen op een sisser. Probeer ondertussen permanent zicht te houden op hoe het zit met je voornemens uit het projectplan.

Het is belangrijk om rekening te houden met de 'disseminatie' en de 'valorisatie' van je project, subsidiegevers vragen daar vaak expliciet naar. De disseminatie of verspreiding kan zowel intern als extern. Je kunt binnen jouw school een tentoonstelling opzetten of het eindproduct verdelen onder ouders, sponsors, andere scholen... Valorisatie betekent dat de resultaten en ontwikkelde kennis ter beschikking gesteld worden van andere scholen.

En nog een laatste gouden raad: respecteer de culturele verschillen en geniet in de eerste plaats van deze samenwerking!

Inschrijvingsformulieren en deadlines voor subsidieaanvragen vind je op www.epos-vlaanderen.be Voor meer praktische informatie, surf naar www.g-o.be/internationalisering

DE EVALUATIE

In welke mate heb je je doelstellingen bereikt? Vergeet niet om ook leerlingen en directie hierbij te betrekken en evalueer op verschillende vlakken: budget, organisatie en inhoud. Op het einde van je project is het de bedoeling dat je alle tussentijdse evaluaties bundelt tot een eindrapport voor alle partner(s).

Hoe grondiger je je eigen rol evalueert, hoe makkelijker het wordt om een volgend project op te starten. Want wij weten zeker dat het internationale virus je nooit meer loslaat!

